

ปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ
ตำบลทับทิม อำเภอกำแพงคอย จังหวัดสระบุรี

Strong Community Factors Affecting Success in the OTOP tourism community,
Nawatwithi Ban Tham Namphu, Thap Kwang Sub-district, Kaeng Khoi District,
Saraburi Province.

วสันต์ มาชัยภูมิ* และอัญชลี นรินทร**

Wasan Machaiyaphoom * and Anchalee Narintorn**

** หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

Master of Public Administration, Rattana Bundit University

Email: 65022027@rbac.ac.th

Received April 4, 2024 Revise April 10, 2024 Accepted April 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยชุมชนเข้มแข็ง และปัจจัยความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว, ศึกษาเปรียบเทียบความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์, ศึกษาปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว และศึกษาปัญหาและอุปสรรคของชุมชนท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับทิม อำเภอกำแพงคอย จังหวัดสระบุรี ใช้สถิติได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ประชาชนในชุมชนท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ ผู้นำชุมชน และน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2) ประชาชนในชุมชนท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ รายได้ที่เพิ่มขึ้น และน้อยที่สุด คือ ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น 3) ประชาชนในชุมชนท่องเที่ยวที่มีเพศ อายุ การศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพต่างกัน ส่งผลต่อความสำเร็จชุมชนท่องเที่ยวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, 4) ปัจจัยชุมชนเข้มแข็งด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว โดยมีความสามารถร่วมกันพยากรณ์ที่ร้อยละ 88.40, 5) ปัญหาและอุปสรรคที่พบคือ สภาพโครงสร้างตลาดชุมชนยังไม่แข็งแรงมั่นคง ชาวบ้านช่วยพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยว, ความร่วมมือของคนภายในชุมชน ชาวบ้านยังไม่ให้ความร่วมมือเสียสละอย่างเต็มที่ ทำให้การทำงานยังไม่ต่อเนื่องอย่างที่ควรจะเป็น, ขาดการประชาสัมพันธ์หมู่บ้านท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึงในวงกว้าง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน, ความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี, ชุมชนเข้มแข็ง

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of strong community factors and the level of success factors. 2) To compare the success, administrative division classified by demographic characteristics. 3) To study strong community factors that affect the success, and 4) to study the problems and obstacles of the OTOP Nawatwithi Ban Tham Nampu tourism community. The research focusing on a sample population of People in the OTOP Nawatwithi tourism community. A survey questionnaire was used for data collection. Statistical methods such as frequency, percentages, means, standard deviations.

The research findings indicated that: 1) People in the OTOP Nawatwithi tourism community, Ban Tham Nam Phu. Most of the places studied had opinions about strong communities. Overall, it is at a high level. When considering each aspect, it was found that All aspects are at a high level. The side with the highest average value is Community leaders 2) and the aspect with the lowest average was the participation of people in the community. 2) People in the OTOP Nawatwithi tourism community, Ban Tham Nam Phu, Thap Kwang Subdistrict, have opinions about the community's success. Overall, it is at a high level. When considering each aspect, it was found that Every aspect is at a high level. The side with the highest average is in terms of increased income (The average is 4.04) and the aspect with the least average is the increased number of tourists. 3) People in the OTOP Nawatwithi tourism community, Ban Tham Nam Phu. Thap Kwang Subdistrict with gender, age, education, average monthly income and different occupations affect the success of the OTOP Nawatwithi tourism community at Ban Tham Nam Phu, Thap Kwang Subdistrict, Kaeng Khoi District, Saraburi Province. They are different, with statistical significance at the .01 level. 4) Strong community factors in terms of government support Local wisdom The participation of people in the community affects the success of the OTOP Nawatwithi tourism community at Ban Tham Nam Phu, Thap Kwang Subdistrict, Kaeng Khoi District, Saraburi Province. with a joint forecasting ability of 88.40 percent. And 5) problems and obstacles found are: 1) The problem of the community market structure is not yet strong and stable. This is because the villagers have helped each other as part of the development of the tourist village. 2) Problems of cooperation among people within the community. The villagers still do not fully cooperate and sacrifice, causing the work to not be continuous and not succeed as it should

be. 3) There is a lack of public relations for the tourist village to be known thoroughly and widely.

Keywords: community participation, success of OTOP Nawatwithi tourism community, strong community.

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีประเด็นความท้าทายการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งในมิติเศรษฐกิจที่โครงสร้างเศรษฐกิจยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมอย่างเต็มที่ ผลผลิตการผลิตของภาคบริการและภาคเกษตรยังอยู่ในระดับต่ำ คุณภาพและสมรรถนะของแรงงานที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ มิติทางสังคมที่การยกระดับรายได้ของประชาชนการแก้ปัญหาด้านความยากจนและความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาคุณภาพการให้บริการและการขยายโอกาสในการเข้าถึงระบบบริการสาธารณะยังคงมีช่องว่างที่สามารถพัฒนาต่อไปได้ มิติสิ่งแวดล้อมที่การฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และมิติของการบริหารจัดการภาครัฐที่ยังขาดความต่อเนื่องและความยืดหยุ่นในการตอบสนองความต้องการในการแก้ปัญหาของประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ยุทศศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561- 2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วย 6 ยุทศศาสตร์ด้วยกัน ได้แก่ ยุทศศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทศศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทศศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์ ยุทศศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทศศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ ยุทศศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้าง ความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การเกษตรสร้างมูลค่า 2) อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต 3) สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว โดยการรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับและเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง ประกอบด้วย 3.1) ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม 3.2) ท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ 3.3) ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพคมนาคมพื้นที่และเมืองรวมถึงเทคโนโลยีตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ 5) พัฒนาเศรษฐกิจ บนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ที่ระบุว่าประเทศไทยมีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่

ยั่งยืนและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน หากมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มากเกินไป ทั้งในมิติด้านการผลิตและการบริโภค ซึ่งก่อให้เกิดของเสียและมลพิษในระดับที่เกินกว่าความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศในพื้นที่จนส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ในขณะที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากของเสียและมลพิษทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งเป็นความท้าทายต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เป็นหนึ่งในปัจจัยกำหนดความสำเร็จของการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

เพื่อถ่ายทอดเป้าหมายหลักไปสู่ภาพของการขับเคลื่อนที่ชัดเจนในลักษณะของวาระการพัฒนาที่สะดวกต่อการนำไปปฏิบัติร่วมกันของหลายหน่วยงานและหลายภาคส่วนในการผลักดันการพัฒนาให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) จึงกำหนดจุดหมายการพัฒนา เป็นการบ่งบอกถึงสิ่งที่ประเทศไทยปรารถนาจะ “เป็น” หรือมุ่งหวังจะ “มี” เพื่อสะท้อนประเด็นการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูงต่อการพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจ สร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” หมุดหมายทั้ง 13 ประการ แบ่งออกได้เป็น 4 มิติ โดยการวิจัยครั้งนี้มุ่งสนใจหมุดหมายที่ 2 คือ ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน ด้วยมีศักยภาพของการท่องเที่ยวที่ยังมีข้อได้เปรียบจากประเทศคู่แข่ง ทำเลที่ตั้งที่เป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาค ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และความมีอัตลักษณ์ไม่ตรีของคนไทย ภายใต้หมุดหมายที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการสร้างควมหลากหลายด้านการท่องเที่ยว รักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับ และเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ใน 4 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1) การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม โดยยกระดับให้ภาคการท่องเที่ยวมีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อยและชุมชน สามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่าได้ เป้าหมายที่ 2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ เป้าหมายที่ 3) การมุ่งสู่ สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม และเป้าหมายที่ 4) การเปลี่ยนผ่านการผลิตและบริโภคไปสู่ความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

ตามแนวทางดังกล่าว จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการประชาคมให้ชุมชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชน ด้วยการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น มีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำของสังคมที่มุ่งเน้นสร้างรายได้และความเจริญความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกับภาครัฐเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยใช้เสนอทฤษฎีปัญญา วิถีชีวิต

วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์แปลงเป็นรายได้ เป็นชุมชนท่องเที่ยวที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี ชวนกันคิด ชวนกันทำ ผลิตสินค้าและบริการ เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Strength with in) และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง (สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน, 2564)

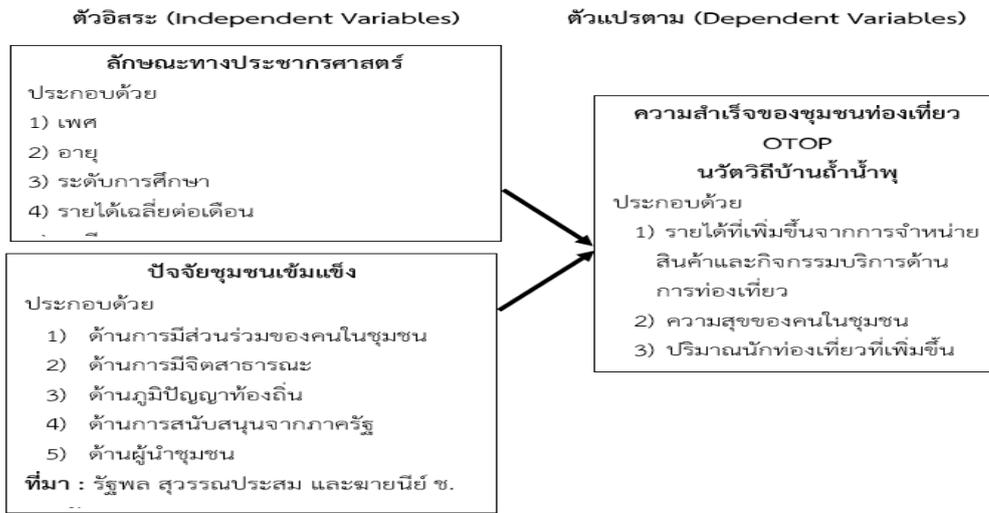
โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี มาพัฒนาหมู่บ้านให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยว เชื่อมโยงเส้นทางในการท่องเที่ยว (กระแสมืองหลัก เมืองรอง และชุมชน) ให้มีความโดดเด่น สร้างและพัฒนาผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้กับชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมโปรแกรมท่องเที่ยวที่หลากหลายตามแนวทาง D-HOPE (Decentralized Hand-On Program Exhibition) เพื่อส่งเสริมศักยภาพของชุมชนให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และยกระดับเศรษฐกิจชุมชนส่งผลให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้น (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระบุรี, 2562) เมื่อปี พ.ศ.2563-2564 ประเทศไทยประสบปัญหาภัยกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ภาครัฐประกาศล็อกดาวน์ประเทศ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว การดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ไม่ประสบผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดการณ์ไว้ จนทำให้เกิดการใช้งบประมาณที่ไม่เกิดประโยชน์

ด้วยบริบทดังที่กล่าวมาแล้วนี้ ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบชุมชนเข้มแข็ง จึงมีความสนใจศึกษาเรื่องปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี หากได้รับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความสำเร็จมากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อทราบว่าจะอะไรเป็นปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินการ เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสาธารณะ และการจัดทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหามาให้ประชาชนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยชุมชนเข้มแข็ง และระดับปัจจัยความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี
4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่างกัน ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยวแตกต่างกัน
2. ปัจจัยชุมชนเข้มแข็งส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง

ชญานุช พุทธิเสน, มูฮัมหมัดอิลยาส ญาปริง, ปรัชญา ชุมนาสีเสว, สุชาติ ศรียารักษ์ (2562) กล่าวถึงชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือมีการพัฒนาให้ดีขึ้น โดยผ่านการประชาคมโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกัน มีการช่วยเหลือพึ่งพากันเองในชุมชน ในชุมชนมีกิจกรรมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน และรัฐพล สุวรรณประสม. และคณะ(2566) กล่าวถึงชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่สมาชิกหรือประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการบริหารจัดการตนเอง และแก้ไขปัญหาของชุมชนก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนการเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ มีเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาในชุมชนผสมผสานความร่วมมือจากท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนา สรุปลชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่

สามารถจัดการกับชุมชนของตนในแง่เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยการรวมตัวกันทำกิจกรรม ทำความเข้าใจ ร่วมกันรักษาสิ่งที่มีอยู่ สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ และดูแลไม่ให้เกิดผลกระทบที่ไม่ดีเข้ามาสู่ชุมชนของตน

รัฐพล สุวรรณประสม. และคณะ (2566) กล่าวว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี มีนักวิชาการได้สรุปเป็นแนวทางไว้ในคู่มือการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่าง ๆ เช่น มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติทางด้านสังคม และมิติด้านวัฒนธรรม 2) ด้านการมีจิตสาธารณะ คือ ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม ให้เกิดในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม 3) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะความเชื่อ และศักยภาพในการแก้ปัญหาของมนุษย์ที่สืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างไม่ขาดสายและเชื่อมโยงกันทั้งระบบทุกด้าน มีทักษะและเทคนิคการตัดสินใจ ผลิตผลงานของบุคคลอันเกิดจากการสะสมองค์ความรู้ ทุกด้านที่ผ่านกระบวนการสืบทอด พัฒนาปรับปรุงและเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดี 4) ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ แผนนโยบายแห่งรัฐโดยรัฐบาลผู้มีหน้าที่บริหารประเทศ ผ่านกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง แผนการ พัฒนาในระดับต่าง ๆ ยุทธศาสตร์หน่วยงานและบทบาทหน้าที่ มีหน้าที่ขับเคลื่อนสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ ประชาชนมีความต้องการให้ผลลัพธ์สุดท้าย คือ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความสุข การสนับสนุนจากภาครัฐจึงมีการส่งเสริมสนับสนุนทุกรูปแบบผ่านโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านหลายหน่วยงาน ภาคเอกชน ในหลายภาคส่วนอย่างบูรณาการ 5) ด้านผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ที่มีบุคลิกภาพเด่น มีความสามารถพิเศษในชุมชนนั้น ๆ และในแต่ละกลุ่มย่อยประกอบไปด้วยบุคคลที่มีบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ และลักษณะแตกต่างกันไปแต่มีความผูกพันซึ่งกันและกันในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มจะต้องยอมรับรับถือความคิดเห็นของกันและกัน

กลยุทธ์ส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

กรมการพัฒนาชุมชน (2566) ระบุถึงกำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการส่งเสริม พัฒนาและต่อยอดการดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยมีเป้าหมายยุทธศาสตร์ กล่าวคือ ชุมชนสามารถบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ อย่างยั่งยืน กรมการพัฒนาชุมชน (2566) กำหนดตัวชี้วัดโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เพื่อเป็นแนวทางประเมินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยมีเป้าหมายชี้วัด ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าและกิจกรรมบริการด้านการท่องเที่ยว หมายถึง ผลการดำเนินกิจกรรมภายใต้ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในรูปของรายได้ที่สมาชิกในชุมชนมาเพิ่มมากขึ้นกว่าช่วงที่ไม่ได้ดำเนินกิจกรรมภายใต้ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ไม่ว่าจะมาจากการจำหน่ายสินค้าในชุมชน และ

กิจกรรมการท่องเที่ยวทุกรูปแบบที่จัดขึ้น 2) ความสุขของคนในชุมชน หมายถึง ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีที่มีความสุขในการดำเนินชีวิตเพิ่มมากขึ้นกว่าช่วงที่ไม่ได้ดำเนินกิจกรรมภายใต้ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ปัญหาในชุมชนลดลงและหมดไป คนในชุมชนรู้สึกปลอดภัยและอยากอยู่ในชุมชน 3) ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น หมายถึง จำนวนผู้เดินทางมาเที่ยวและทำกิจกรรมในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ที่มีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ และมีอย่างต่อเนื่อง สรุปได้ว่าโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีพยายามสร้างโอกาสให้เกิดรายได้และต้องการยกระดับคุณภาพสินค้าและแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาชุมชนแล้วรวมถึงหาช่องทางทางการตลาด นอกจากนี้รัฐบาลยังมีแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอีกหลายแนวทาง ตามแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี เป็นการศึกษาแบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (Infinite Population)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จำนวน 400 คน จากการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ค่าความคลาดเคลื่อนได้ .05 ได้ขนาดตัวอย่างจากประชาชนในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จำนวน 384 ตัวอย่าง แต่เพื่อป้องกันความผิดพลาด ผู้วิจัยจึงขอเก็บกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) (ยูทส ไกลวรรณ และ กมลพรรณ ไกยวรรณ, 2562)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire)

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนเพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับชุมชนถ้ำพัฒนา ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นตัวอย่างอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient Reliability) ด้วยเทคนิคแบบอัลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient Reliability) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .916

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) เพื่อบรรยายลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยชุมชนเข้มแข็ง และความสำเร็จการดำเนินงานของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ โดยทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ด้วยสถิติ (t-test) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way Analysis of Variance: ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป และเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD คำนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิเคราะห์ปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้าน ถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression)

ผลการวิจัย

1. ประชาชนในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุที่ทำการศึกษามีส่วนใหญ่มองเห็นเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านที่อยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผู้นำชุมชน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02) รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96) ด้านการมีจิตสาธารณะและด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95) และด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86) ตามลำดับ

2. ประชาชนในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านรายได้ที่เพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04) รองลงมาคือ ด้านความสุขของคนในชุมชน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92) และด้านปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91) ตามลำดับ

3. ประชาชนในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ที่มีเพศ อายุ การศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ ส่งผลต่อความสำเร็จชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ได้แก่ ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้าน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตามลำดับ โดยปัจจัยชุมชนเข้มแข็ง ทั้ง 3 ด้าน มีความสามารถร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ร้อยละ 88.40 โดยส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 11.60 เกิดจากผลของตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษา

5. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหมู่บ้าน/ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี มีดังนี้ 1) ปัญหาสภาพโครงสร้างตลาดชุมชน ยังไม่แข็งแรงมั่นคง เนื่องจากชาวบ้านได้ดำเนินการช่วยกันเองเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยว 2) ปัญหาความร่วมมือของคนภายในชุมชน ชาวบ้านยังไม่ให้ความร่วมมือ พร้อมใจเสียสละอย่างเต็มที่ ทำให้การทำงานยังไม่ต่อเนื่องและไม่สำเร็จอย่างที่ควรจะเป็น 3) ขาดการประชาสัมพันธ์หมู่บ้านท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึงในวงกว้าง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ประชาชนในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านผู้นำชุมชน รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการมีจิตสาธารณะและด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการที่มีผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในทำกิจกรรมเป็นการเสริมความมั่นใจในการร่วมกิจกรรมของประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชนที่สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ จะมีลักษณะของผู้ประสานงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ทำให้การทำงานระหว่างชุมชนและภาครัฐเป็นไปได้ง่ายยิ่งขึ้น และการสนับสนุนจากภาครัฐโดยรัฐควรติดตามและประเมินผลโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี อย่างต่อเนื่องไม่ทอดทิ้งให้ชุมชนดำเนินการโดยขาดแรงสนับสนุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัฐ วรวัฒน์ (2563) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในจังหวัดนครราชสีมา และพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ประชาชนในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านรายได้ที่เพิ่มขึ้น รองลงมาคือ ด้านความสุขของคนในชุมชน และด้านปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเดิมประชาชนในชุมชนมีรายได้จากหัวหน้าครอบครัวเป็นหลักและมักเพราะอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว การประกอบอาชีพต้องเดินทางออกจากชุมชน ใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะทาง แต่เมื่อมีโครงการจากภาครัฐทำให้เกิดชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอ แก่งคอย จังหวัดสระบุรี ประชาชนในพื้นที่ไม่ต้องเดินทางออกไปทำงานนอก

พื้นที่ นอกจากนั้นยังสามารถมีอาชีพเสริมเพิ่มเติมจากที่ผ่านมา เมื่อมีการท่องเที่ยวในชุมชนรายได้ก็ดีขึ้นจากเมื่อในอดีต เมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นความเป็นอยู่ก็ดีขึ้นมีความสุขมากขึ้นตามลำดับ เมื่อประชาชนในชุมชนรับรู้ประโยชน์โดยตรงที่ตนได้รับจากชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ก็เริ่มดูแลสิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ของชุมชน จัดกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเพราะตระหนักว่าปริมาณนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนทำให้รายได้เพิ่มขึ้นและทุกคนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยงกูร พวงแก้ว (2564) ที่ศึกษาการดำเนินงานของโครงการหมู่บ้าน/ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี กรณีศึกษาบ้านท้ายดง หมู่ที่ 1 ตำบลบางกระบือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี และพบว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนิน โครงการหมู่บ้าน/ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ไม่ว่าจะเป็นด้านรายได้ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ด้านจำนวนนักท่องเที่ยวภายในชุมชน ด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้ รับการพัฒนา พบว่า มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่าตอนที่ยังไม่ได้ดำเนินโครงการ โครงการหมู่บ้าน/ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี สามารถสร้างความพอใจและสร้างคุณค่าให้กับประชาชนในพื้นที่ได้ในระดับน่าพึงพอใจ แม้จะไม่ถึงระดับประสบความสำเร็จขั้นสูงสุดแต่ก็เป็นการจุดประกายการเริ่มต้นที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างเศรษฐกิจฐานรากตามนโยบายของรัฐบาลได้ดีพอสมควรสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมและต่อยอดนโยบายดังกล่าวต่อไปได้ในอนาคต

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ประชาชนในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ มีความสำเร็จชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP ในด้านเพศแม้ว่าทั้งเพศชายและเพศหญิงต่างก็สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้เท่าเทียมกัน แต่ความแตกต่างทางเพศทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้เหมือนกัน เช่น เพศหญิงอาจเก่งในการค้าขายต้อนรับมากกว่าเพศชาย ส่วนเพศชายก็สามารถนำนักท่องเที่ยวทำกิจกรรมได้มากกว่าเพศหญิง เป็นต้น ด้านอายุผลจากความหลากหลายของกลุ่มอายุที่มีส่วนร่วมในโครงการจะแสดงออกแตกต่างกันไปตามช่วงวัย เช่น วันสูงอายุต้องการความสงบในสังคมมากกว่าวันหนุ่มสาว วันเด็กจะกลัวค้าขายกลัวพูดการนำเสนอความคิดที่แปลกใหม่และปรับตัวได้งานกว่าวัยผู้ใหญ่ ด้านการศึกษาจะพบว่าระดับการศึกษาสามารถมีผลต่อความสามารถในการนำเสนอและจัดการธุรกิจ OTOP ในชุมชน ความรู้และทักษะทางธุรกิจที่ได้รับจากการศึกษาสามารถเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของ OTOP ที่ต่างกัน ด้านรายได้มีผลต่อความสามารถในการลงทุนและการนำสินค้าไปตลาด รายได้ที่มียังสามารถช่วยเสริมสร้างทุนในการพัฒนา OTOP ที่แตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว ด้านอาชีพประชากรที่มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า OTOP จะมีส่วนร่วมในกระบวนการทำสินค้าและการตลาด ความชำนาญทางอาชีพสามารถเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างคุณภาพสินค้า OTOP มากกว่า คนที่ไม่มีทักษะในการผลิตสินค้าหรือบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิษฐา ชัยปิล, สามารถ อัยกร และละมัย ร่มเย็น (2563) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในเขตอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม และพบว่า

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ในภาพรวมเมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำบลที่อาศัยอยู่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ได้แก่ ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตามลำดับ โดยปัจจัยชุมชนเข้มแข็ง ทั้ง 3 ด้านมีความสามารถร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ร้อยละ 88.40 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็น ภาครัฐมีส่วนสำคัญเป็นลำดับแรกทั้งเป็นเจ้าของโครงการ ภาครัฐสามารถให้การสนับสนุนทางการเงินและให้พื้นที่ในการจัดตลาดสำหรับสินค้า OTOP ซึ่งช่วยในการยกระดับธุรกิจและเสริมสร้างโอกาสในการขายสินค้า สร้างความรู้ส่งเสริมทักษะและศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่น และภาครัฐสามารถสนับสนุนการใช้ทรัพยากรและความรู้ทางธุรกิจให้กับประชากรในชุมชน การมีส่วนร่วมพบว่าชุมชนที่มีความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการทำงานร่วมกันช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาโครงการ OTOP ภาครัฐยังสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนสามารถช่วยเพิ่มความน่าสนใจในการเยี่ยมชมและซื้อสินค้า OTOP ท้องถิ่น ซึ่งสามารถชดเชยภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ให้เป็นจุดขายทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัญ วรวัดน์ (2563) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ในจังหวัดนครราชสีมา และพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .58 สามารถร่วมกันอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 33 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหมู่บ้าน/ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม มีดังนี้ ปัญหาสภาพโครงสร้างตลาดชุมชน ปัญหาความร่วมมือของคนภายในชุมชน และขาดการประชาสัมพันธ์หมู่บ้านท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึงในวงกว้าง ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะชุมชนอาจติดปัญหาและอุปสรรคด้านโครงสร้าง คือ ขาดเงินทุนหรือมีทรัพยากรจำกัด เช่น มีพื้นที่ท่องเที่ยวไม่มาก หรือ เป็นเพียงบางฤดูกาลเท่านั้น การตลาดการท่องเที่ยวถูกจำกัดด้วยปัจจัยสิ่งแวดล้อม ฤดูกาล ปัญหาด้านความร่วมมือ อาจเป็นเพราะคนในชุมชนยังเข้าใจกันไปคนละทิศทางต่างคนต่างมุ่งพัฒนาในส่วนของตนโดยไม่บูรณาการเข้าหากันทำให้ไม่เกิดความคล่องตัวหรือไม่รู้สึกถึงความสะดวกสบายเป็นไปในทิศทางเดียวกันของชุมชนจนนักท่องเที่ยวหาจุดขายที่โดดเด่นของชุมชนไม่ได้ การแก้ไขปัญหาอาจต้องการการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย, การส่งเสริมการศึกษา, การสนับสนุนทางการเงิน, และการพัฒนานโยบายที่สนับสนุนการพัฒนาของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา ชัยบิล, สามารถ อัยกร และละมัย ร่มเย็น

(2563) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม และพบว่า แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขต อำเภอ นาทม จังหวัด นครพนม ได้แก่ หน่วยงานของรัฐควรจัดส่งเสริมกระตุ้นให้ประชาชนในระดับชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น สร้างความตระหนักให้ประชาชนเห็นประโยชน์ในการสนับสนุนปัจจัย ตามกำลังความสามารถของตนเอง ส่งเสริมให้ประชาชนใน ท้องถิ่นจัดแสดงวัฒนธรรม และกิจกรรมในท้องถิ่น เช่น การจัดแสดงสินค้าโดยชุมชน จัดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ และจัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้กับประชาชน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้าน ถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

1. ภาครัฐควรส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความไว้วางใจปรึกษาปัญหาที่เกิดจากโครงการ OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี และช่วยกันปรับแก้หาทางออกร่วมกัน
2. ภาครัฐและชุมชนควรมีส่วนร่วมส่งเสริมทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่แม้จะเคยชินให้กลายเป็นสิ่งแปลกใหม่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าสู่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง
3. พิจารณาจัดหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนผู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถผลิตสินค้าหรือบริการ รวมถึงเป็นทุนในการสืบทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นใหม่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติมที่ส่งผลกระทบต่อส่งเสริมชุมชน OTOP นวัตวิถีบ้านถ้ำน้ำพุ ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย ในแง่ที่ต่างออกไป เช่น การจัดหาเงินทุนโดยไม่ก่อภาระหนี้ การกระตุ้นความรู้สึกรักถิ่นฐานบ้านเกิด
2. ควรมีการศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว นวัตวิถี โดยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและเป็นเชิงลึก ทำให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2566). Thai MICE Connect: e-MICE Marketplace เชื่อมโยงธุรกิจ
โมซ์ จัดการง่ายแค่คลิก. สืบค้นจาก www.thaimiceconnect.com/about
- ชนิจฐา ชัยบิล, สามารถ อัยกร และละมัย ร่มเย็น. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในเขตอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม. *วารสาร
บัณฑิตศึกษา*, 17(79), น. 158-170.
- ชญานุช พุทธิเสน, มุฮัมหมัดอิลียาส หญ้าปริง, ปรีชญา ชูมณาเสียว, สุชาติ ศรียารัณย์. (2562). การพัฒนา
ชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา ชุมชนบ้านโคกล่าม ตำบลหนองบัว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัด
มหาสารคาม. (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ.
- ธัญ วรรณ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา
(วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- ปิยงกูร พวงแก้ว. (2564). การดำเนินงานของโครงการหมู่บ้าน/ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
กรณีศึกษาบ้านท้ายดง หมู่ที่ 1 ตำบลบางกระบือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี (รัฐ
ประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ.
- (2566). ปัจจัยชุมชนเข้มแข็งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัด
สงขลา. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. สืบค้นจาก <http://nscr.nesdc.go.th>
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระบุรี. (2562). *โครงการไทยนิยมยั่งยืน : โครงการชุมชนท่องเที่ยว
OTOP นวัตวิถี*. สืบค้นจาก [https://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER23/
DRAWER021/GENERAL/DATA0000/00000040.PDF](https://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER23/DRAWER021/GENERAL/DATA0000/00000040.PDF)
- สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. (2564). *OTOP นวัตวิถี คืออะไร*. สืบค้นจาก
cep.cdd.go.th/otop-นวัตวิถี/otop-นวัตวิถี-คืออะไร